

Ruth, geen huiselijk type

In het boekje Ruth wordt in hoofdstuk 2 door de opzichter van Boaz gezegd dat zij niet veel thuis zit. In Ruth 3 zegt Boaz tot Ruth dat alle aanzienlijken van het stadje Bethlehem weten dat zij een krachtdadige vrouw is.

Hier wil ik ingaan op de uitspraak van de opzichter over Ruth in Ruth 2:7b: *Het thuis zitten van haar is weinig*. Hij doet de uitspraak op het moment dat Boaz, als eigenaar van het veld waar geoogst wordt, aankomt, en vraagt bij wie de jonge vrouw hoort die op zijn veld achtergebleven aren aan het verzamelen is. Hem wordt verteld dat het de Moabitische die met Noömi meegekomen is, toen die terugkeerde naar haar vroegere woonplaats Bethlehem.

De zinsnede '*Het thuis zitten van haar is weinig*', is grammaticaal vrij eenvoudig. Het bestaat uit drie woorden: eerst een vrouwelijk deelwoord met het vrouwelijk voornaamwoord eraan vast: *het zitten van haar*. Dan het naamwoord *het huis*. Deze woorden samen zou men kunnen vertalen met '*het thuis zitten van haar*'. Tenslotte het bijwoord *weinig*. Omdat dit zinnetje geen vervoegde werkwoordsvorm bevat kan men in gedachten 'is' toevoegen.

Toch hebben deze enkele woorden voor veel verwarring gezorgd van de oudste tijden af. Want de betekenis lijkt wel duidelijk, maar past niet in de context. De Biblia Hebraïca Quinta, de wetenschappelijke uitgave van de Hebreeuwse Bijbel, slaakt zelfs de wanhoopskreet: *The precise meaning of the Masoric text will probably never be known*.

Ruth is namelijk bezig aren te verzamelen en dat doet ze al de hele tijd voordat Boaz aankomt. Is de uitspraak van de opzichter een onbenullige opmerking? Of bedoelt hij dat ze steeds buitenshuis aan het werk is?

Er zijn talloze verklaringen voor deze uitspraak van de opzichter geweest in de loop van de eeuwen.

Hier eerst een aantal vertalingen. Daarna een korte uitleg over de keuzes van de diverse vertalingen en tenslotte mijn eigen visie op dit zinnetje.

Vertalingen:

Septuaginta: *Ze heeft (zelfs) niet een weinig gerust.*

Vulgata: *Ze is niet naar huis teruggekeerd (zelfs) voor een korte tijd.*

Ibn Ezra en Malbim: *Except for her rest a little in the hut.*

De Soncino-vertaling en Broch: *Save that she tarried a little in the house.*

NBG: *Het is iemand die weinig thuiszit.*

NBV21: *Ze heeft maar even gezeten.*

HSV: *Zij heeft bijna niet binnen gezeten.*

Oussoren: *Ze is er een die weinig thuis zit.*

Amsterdamse vertaling: *Die zit weinig thuis.*

Chouraqui: *Elle habite peu la maison.*

Smelik: Deze (mannelijk!) haar zitten het huis weinig: *Dit is iemand die weinig thuiszit.*

Willibrord vertaling.: *Zij heeft zich amper rust gegund.*

Koster: *Ze is één die weinig stopt om thuis te zijn.*

Van Wolde: *Het is haar verblijfplaats voor zolang.*

Naastepad: *Maar weinig tijd heeft zij in huis vertoefd.*

De Waard en Nida: *She stopped to rest a while under the shelter.*

Buber-Rosenzweig: *Nur ein wenig war ihres Weilens im Haus.*

Sasson: *She must have spent little time at home.*

De beroemde taalkundige Jouön zegt hierover: Deze woorden zijn onbegrijpelijk. Een probleem voor veel vertalers is het gebruik van het woordje ‘huis’. Er zijn vertalingen die dit gewoon weglaten: Septuaginta, NBV21 en Willibrord-vertaling. Anderen geven het woord ‘huis’ een andere betekenis: Van Wolde: verblijfplaats, De Targum, Ibn Ezra, Malbim, de King-James: hut. J.de Waard en Nida: shelter. Reed denkt zelfs aan een toilet.

De meeste exegeten denken dat het woord ‘weinig’ betrekking heeft op tijdsduur. Een enkele denkt dat het betrekking heeft op de geringe hoeveelheid gerst die Ruth verzameld heeft (Zimolong: Ruth was een nog onervaren raapster).

Het woord ‘weinig’ zal niet op de hoeveelheid gerst betrekking hebben, want in vers 16 gebied Boaz zijn knechten om extra veel te laten liggen voor Ruth en in vers 17 staat dat Ruth na het dorsen een efa gerst verzameld had die ene dag (tussen de 20 en 45 liter!).

De vertalers die de keus maken van ‘hut’ baseren deze visie alleen op hun verbeelding. Nergens in Tenach is sprake van een hut op een korenveld. Ook wordt het woord *bajit*, ‘huis’, alleen gebruikt om een huis aan te duiden, een huisgezin, en de binnenkant, maar nooit een hut. Smelik wijst deze optie dan ook absoluut af.

Zou het toch mogelijk zijn een plausibele verklaring te vinden voor de uitspraak van de opzichter over Ruth? Ik denk van wel. Maar dan moeten we deze uitspraak in een bredere context plaatsen.

Ruth was een Moabitische, zoals bij herhaling gezegd wordt in het boek Ruth. Dit is niet zomaar de aanduiding van een vrouw uit het volk van Moab, nee het roept de gebeurtenissen in herinnering uit Numeri 25, waar Moabitische vrouwen Israëlitische mannen tot hoererij verleiden, waardoor velen omkwamen. Dit was een collectief trauma, dat vele generaties later nog doorwerkte. Zelfs in de Psalmen (Psalm 106:30) wordt deze gebeurtenis nog genoemd. Als het dus over Moabitische vrouwen gaat, wordt onlosmakelijk gedacht aan hoererij. En de opzichter zou verwacht hebben dat Ruth in plaats van aren te verzamelen door hoererij in haar onderhoud voorzag. Tot zijn verrassing echter zit Ruth niet rustig thuis te wachten op klanten, maar gedraagt zij zich net als arme Israëlitische weduwen.

Dat Boaz op dezelfde manier over Ruth denkt blijkt uit zijn woorden in Ruth 3:11. Hij noemt haar daar een *eshet chajil*, een ‘deugdzame vrouw’. Deze uitdrukking verwijst naar Spreuken 31:10, waar in het loflied op de huisvrouw ook gesproken wordt van *eshet chajil*. En daar past de gedachten van hoererij beslist niet bij.

Op deze manier gelezen lijkt de Hebreeuwse tekst ‘*Zij zit weinig thuis*’ precies te passen in de context.

Lukas de Groot, Mei 2023